

IV

(Upplysningar)

UPPLYSNINGAR FRÅN EUROPEISKA UNIONENS INSTITUTIONER OCH ORGAN

RÅDET

Rådets slutsatser den 26 november 2009 om utbildning för barn med invandrarbakgrund

(2009/C 301/07)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

SOM BEAKTAR

rådets direktiv 77/486/EEG om undervisning av barn till migrerande arbetstagare från EU-länder, i vilket medlemsstaterna åläggs att erbjuda dessa barn kostnadsfri undervisning, inbegripet undervisning i det officiella språket eller i ett av värdlandets officiella språk samt att i samarbete med ursprungsländerna vidta lämpliga åtgärder för att främja undervisning i modersmålet och i ursprungsländets kultur ⁽¹⁾,

slutsatserna från rådet och företrädarna för medlemsstaternas regeringar om upprättandet av gemensamma grundläggande principer för integrationspolitiken för invandrare inom Europeiska unionen ⁽²⁾, bland annat att utbildningsinsatser har avgörande betydelse för att göra invandrarna, och i synnerhet deras efterkommande, beredda att bli mer framgångsrika och aktiva deltagare i samhällslivet,

Europaparlamentets och rådets beslut nr 1720/2006/EG av den 15 november 2006 om inrättande av ett handlingsprogram för livslångt lärande, som innefattar stöd till projekt som rör interkulturell utbildning och integrering av invandrarelever,

slutsatserna från rådet och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet, om effektiv och rättvis utbildning ⁽³⁾, där medlemsstaterna uppmanades att säkerställa rättvisa utbildningssystem som syftar till att ge möjligheter och tillträde, behandling och resultat som är oberoende av socioekonomisk bakgrund och andra faktorer som kan leda till utbildningsmässigt underläge,

Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 18 december 2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande, i vilken man framhåller vikten av social och medborgerlig kompetens och kulturell medvetenhet, samt rekommenderar att lämpliga åtgärder vidtas för dem som på grund av brister i utbildningen behöver särskilt stöd för att kunna utnyttja sin fulla utbildningspotential ⁽⁴⁾,

Europeiska rådets slutsatser av den 13–14 mars 2008, där medlemsstaterna uppmanas att vidta konkreta åtgärder för att förbättra kunskapsnivåerna hos elever med invandrarbakgrund ⁽⁵⁾,

den europeiska pakten för invandring och asyl, där medlemsstaterna uppmanades att införa en ambitiös politik för att främja en harmonisk integrering av invandrare i dessa länder, inklusive specifika åtgärder för att främja språkinläring ⁽⁶⁾,

slutsatserna från rådet och företrädarna för medlemsstaternas regeringar om integrationspolitiken i Europeiska unionen ⁽⁷⁾, vilka innehöll en uppmaning till utveckling av skolformer som är anpassade till behoven hos barn med invandrarbakgrund och syftar till att förebygga riskerna för avbruten skolgång,

slutsatserna av den 21 november 2008 från rådet och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet, *Att förbereda unga inför 2000-talet: ett program för europeiskt samarbete på utbildningsområdet* ⁽⁸⁾, där medlemsstaterna uppmanades att garantera tillgång till utbildningsmöjligheter och tjänster av hög kvalitet, i synnerhet för barn och ungdomar som missgynnas på grund av personliga, sociala, kulturella och/eller ekonomiska omständigheter,

⁽¹⁾ EGT L 199, 6.8.1977, s. 32.

⁽²⁾ Dok. 16238/1/04 REV 1.

⁽³⁾ EUT C 298, 8.12.2006, s. 3.

⁽⁴⁾ EUT L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽⁵⁾ Dok. 7652/08, punkt 15, s. 10.

⁽⁶⁾ Dok. 13440/08.

⁽⁷⁾ Dok. 15251/08.

⁽⁸⁾ EUT C 319, 13.12.2008, s. 20.

SOM VÄLKOMNAR

Europeiska kommissionens grönbok *Migration & rörlighet: utmaningar och möjligheter för EU:s utbildningssystem* och den tillhörande rapporten om det samrådsförfarande som kommissionen genomförde under andra halvåret 2008 ⁽¹⁾,

och SOM NOTERAR att

man i fråga om dessa slutsatser – som främst tar sikte på skolor – kommer att använda begreppet *med invandrabakgrund* särskilt för att beskriva barn till alla personer som bor i ett EU-land där de inte är födda, oavsett om de är tredjelandsmedborgare, medborgare i en annan EU-medlemsstat eller senare har blivit medborgare i värdmedlemsstaten.

KONSTATERAR följande:

1. Sedan generationer tillbaka har migration i betydande grad bidragit till Europas samhällsutveckling och det kommer att gälla även i framtiden. Med dagens ökande globalisering och förändringar i befolkningsstrukturen förblir en framgångsrik integrering av invandrare i samhället en förutsättning för Europas ekonomiska konkurrenskraft och för social stabilitet och sammanhållning.
2. Utbildning har en central roll, inte bara för att se till att barn med invandrabakgrund kan förverkliga sin potential att bli väl integrerade och framgångsrika medborgare, utan också för att skapa ett samhälle som är rättvist, inkluderande och som respekterar mångfald. Trots detta får många sådana barn alltjämt sämre utbildningsresultat och frågor som rör rasdiskriminering, etnisk diskriminering och socialt utanförskap förekommer i hela Europeiska unionen. Ett betydande antal elever med invandrabakgrund i många medlemsstater innebär därför ett antal utmaningar – men även värdefulla möjligheter – för dessa länders utbildningssystem.
3. Att integrera invandrare är en kollektiv strävan som kräver ansträngningar från invandrarna själva och som omfattar många olika sektorer av samhället, utöver utbildningssektorn. Ett sektorsövergripande politiskt samarbete mellan bland annat relevanta ministerier, utbildningsmyndigheter, socialtjänster, hälso- och sjukvård, bostadsförmedlande myndigheter och asyl- och invandringsorgan, samt en dialog med det civila samhället, är av grundläggande betydelse för att se till att barn med invandrabakgrund och deras familjer får adekvat stöd.
4. Även om många barn med invandrabakgrund lyckas med sin utbildning, och en del också finns bland de mest högpresterande, finns det klara och samstämmiga belägg från

såväl nationella indikatorer som internationella studier, bl.a. Pisa ⁽²⁾, för att de flesta invandrarelever har betydligt sämre utbildningsresultat än andra jämnåriga elever. Detta leder till att fler sådana elever slutar skolan i förtid och får sämre kvalifikationer samt till att färre sådana elever går vidare till högre utbildning. Att erbjuda barn med invandrabakgrund en bättre möjlighet till framgångsrik utbildning kan minska marginalisering, utanförskap och alienering.

5. Särskilt oroande är situationen för dem för vilka de språkliga och kulturella skillnaderna mellan hem och skola kombineras med torftiga socioekonomiska förhållanden. I sådana fall kan de svårigheter som är förenade med låg socioekonomisk status förvärras av faktorer som språkbarriärer, låga förväntningar, otillräckligt familje- och samhällsstöd och brist på lämpliga förebilder.
6. Sådana underlägen – parade med skolsystemens bristande flexibilitet och skillnader i kvalitet mellan skolor – kan leda till en situation där många barn med invandrabakgrund samlas i skolor med dåliga resultat. Tendenser av detta slag ställer skolsystemen i Europeiska unionen inför allvarliga utmaningar och gör det svårare att nå bra resultat för alla och få till stånd en hög grad av social sammanhållning.
7. Det står helt klart att ansvaret för utformningen av utbildningspolitiken ligger hos de enskilda medlemsstaterna, men de frågor som tas upp och de utmaningar som anges i dessa slutsatser har i allt högre grad blivit en gemensam angelägenhet. Det finns således en klar potential för ytterligare stöd, forskning och samarbete på europeisk nivå, med användning av relevanta gemenskapsprogram, till exempel programmet för livslångt lärande och Europeiska integrationsfonden och med användning av metoder som till exempel den öppna samordningsmetoden för att utbyta god praxis och främja ömsesidigt lärande i fråga om politik och åtgärder för att ta itu med brister i utbildningen hos elever med invandrabakgrund.

ANSER följande:

1. Utbildning kan på ett avgörande sätt bidra till att invandrare framgångsrikt integreras i de europeiska samhällena. Från förskola och grundskola och därefter genom alla faser i livslångt lärande behövs det riktade åtgärder och större flexibilitet för att tillgodose behoven bland elever med invandrabakgrund, oavsett ålder, och för att ge dem det stöd och de möjligheter som de behöver för att bli aktiva och framgångsrika medborgare och ge dem verktyg att kunna utveckla sin fulla potential. Dessa åtgärder bör samordnas med den politik på andra områden som är inriktad på att lösa de behov som finns hos barn med invandrabakgrund och deras familjer.

⁽¹⁾ Dok. 11631/09 + ADD 1 respektive dok. 12594/09.

⁽²⁾ 1 OECD:s program för internationell bedömning av elever.

2. Utbildningssystem där stor vikt läggs vid såväl rättvisa som kvalitet, som strävar mot tydliga och gemensamma mål och som gynnar inkluderande strategier är sannolikt de mest effektiva när det gäller att möta de särskilda behoven hos elever med invandrabakgrund, genom att förbättra deras utbildningsresultat samtidigt som sociala band mellan dem och deras jämnåriga främjas.
3. Kulturell mångfald i våra samhällen bör välkomnas som en källa till vitalitet och som en berikande faktor. Den primära inriktningen på värdlandets kulturella identitet, centrala värden och grundläggande rättigheter försvagas inte på något sätt av att interkulturell utbildning i Europas skolor främjas, i syfte att utbyta kunskap och fördjupa förståelsen för varandras kulturer, såväl som skapa ömsesidig respekt och bekämpa fördomar, vilket alla varaktigt kommer att gagnas av.
4. Sådana strategier som att inrätta eller förstärka mekanismer för att motverka diskriminering, öka flexibiliteten inom skolsystemen och undanröja hinder för individens väg genom systemet kan bidra till att bekämpa segregation samt till bättre resultat för invandrarelever. Att erbjuda en mer individanpassad inläring och individuellt stöd kan gagna samtliga elever inom systemet och leda till bättre kvalitet för alla. Att höja kvaliteten på undervisningen i skolor med dåliga resultat kan förbättra möjligheterna för alla elever, däribland invandrare.
5. Man bör uppmuntra specialutbildning för att hantera språklig och kulturell mångfald och utveckling av interkulturell kompetens i syfte att ge stöd till skolmyndigheter, skolledare, lärare och administrativ personal när det gäller att anpassa sig till behoven, och inse den fulla potentialen, i skolor eller klasser som har elever med invandrabakgrund. Man bör också beakta frågor som hur man ska göra undervisningsmetoder, materiel och läroplaner relevanta för alla elever, oavsett ursprung, hur man ska kunna fortsätta att dra till sig och behålla de bästa lärarna i skolor med dåliga resultat, hur man i sådana sammanhang ska stärka ledningsfunktionen samt hur man – i enlighet med nationella förfaranden – ska öka antalet lärare med invandrabakgrund.
6. Integreringsprocessen kan underlättas genom att man bygger upp partnerskap med lokala samhällsgrupper, bland annat familjerna till elever med invandrabakgrund och invandrarföreningar, och därmed bidrar till att skolor utvecklas till lärgemenskaper. Genom att skapa ett tillitsfullt samarbetsklimat med ömsesidig förståelse kan partnerskap av detta slag bidra på många sätt, exempelvis genom hjälp med tolkning och som länk – i vissa fall en medlande sådan – mellan skolor och den berörda befolkningsgruppen och genom att utveckla positiva band med ursprungslandets kultur och språk. I detta sammanhang kan undervisning i värdlandets språk för föräldrar till elever med invandrabakgrund samt informationsmöten i betydande mån bidra till att förbättra kommunikationen mellan skolor och familjer och därigenom förbättra villkoren för framgångsrik integration.
7. Färdighet i det officiella språket (eller i ett av de officiella språken) i värdlandet är en förutsättning för utbildningsframgång och nyckeln till såväl social som yrkesmässig integrering. Medlemsstaterna bör överväga att utforma särskilda åtgärder för att stödja detta, till exempel intensiv språkundervisning för nyanlända elever med invandrabakgrund, ytterligare stöd för dem som har svårigheter samt specialkurser för att ge alla lärare kompetens att undervisa barn vars modersmål inte är undervisningsspråket. Man bör även stödja anpassningar inom läroplanen – exempelvis ökad undervisning i värdlandets språk för elever som har ett annat modersmål.
8. Trots att man i första hand bör fokusera på värdlandets språk kan uppmuntran till elever att förvärva och upprätthålla kunskap i ursprungslandets språk vara till gagn på flera olika nivåer: socialt för kulturell identitet och personligt självförtroende och yrkesmässigt för framtida anställbarhet, men även utbildningsmässigt för framtida utbildning. Även om resurserna kan vara begränsade kan man på olika sätt öka utrymmet för sådan utbildning, till exempel genom bilaterala avtal med de berörda länderna och samarbetsinriktade partnerskap med berörda lokala samhällsgrupper eller genom användning av ny teknik, till exempel för att upprätta kontakter via Internet eller utveckla initiativ till *e-vänskolekontakter*.
9. Förskolan kan lägga grunden för senare skolgång men även spela en avgörande roll för att integrera barn med invandrabakgrund, särskilt genom en stark fokusering på språkutveckling. Man bör därför öka ansträngningarna för att se till att socialt missgynnade familjer får adekvat tillgång till barnomsorg och förskola av kvalitet.
10. Riktat stöd – till exempel extra undervisningsresurser till skolor i eftersatta områden och mer individanpassad undervisning – kan tillgripas för att uppväga utbildningsmässiga underlägen och de negativa effekterna av otillräcklig integrering. Man bör också överväga olika sätt att tillhandahålla ytterligare utbildningsstöd, exempelvis i form av mentorsystem och individuell handledning, vägledning för både elever och föräldrar om de möjligheter som står till buds för dem inom utbildningssystemet eller inrättande av inlärnings- och läxhjälp efter ordinarie skoltid i partnerskap med föräldraföreningar och föreningar i lokalsamhället. Det krävs flexibla arrangemang för nyanlända invandrare, särskilt i fråga om språkinläring. I det sammanhanget behövs inte bara snabba och riktade insatser kort efter ankomsten till värdlandet, utan också fortlöpande program för språkstöd.

UPPMANAR DÄRFÖR MEDLEMSSTATERNA att

1. vidta lämpliga åtgärder på vederbörlig behörighetsnivå – lokal, regional eller nationell – i syfte att se till att alla barn erbjuds rättvisa och lika möjligheter samt ges det stöd de behöver för att oavsett bakgrund kunna utveckla sin fulla potential, vilket bland annat kan innebära att man

- utformar en integrerad politik för att nå dessa mål,
- inrättar eller förstärker mekanismer för att motverka diskriminering, i syfte att främja social integrering och aktivt medborgarskap,
- ökar flexibiliteten inom utbildningsvägarna och undanröjer hinder inom skolsystemen,
- förbättrar undervisningens kvalitet i skolorna och minskar skillnaderna mellan dem, bland annat genom ansträngningar för att dra till sig och behålla de bästa lärarna och förstärka ledningsfunktionen i skolor med dåliga resultat,
- ökar tillgången till högkvalitativ förskola och barnomsorg,
- erbjuder mer individanpassad inlärning och individuellt stöd, i synnerhet för barn till invandrare som har låga utbildningsresultat,
- ger skollära, lärare och administrativ personal specialutbildning för att kunna hantera språklig och kulturell mångfald samt i interkulturell kompetens,
- utarbetar lämpliga strategier för att lära ut värdlandets språk samt överväger möjligheter för elever med invandrarbakgrund att bibehålla och utveckla sitt modersmål,
- ser till att läroplanerna har hög kvalitet och omfattar alla elever oavsett deras ursprung, och beaktar behoven hos elever med invandrarbakgrund i undervisningsmetoder och materiel,
- bygger upp partnerskap med invandrargrupper och intensifierar ansträngningarna att förbättra kommunikationen med föräldrar med invandrarbakgrund,
- ger riktat stöd till elever med invandrarbakgrund som även har särskilda behov,

— samlar in och analyserar uppgifter på detta område till grund för informerade politiska beslut,

— utbyter god praxis på detta område i syfte att förbättra politik och åtgärder på lämplig nivå,

2. i samband med den nya strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete (*Utbildning 2020*) och med tillämpning av den öppna samordningsmetoden utveckla ömsesidigt lärande i fråga om bästa praxis när det gäller utbildningen för elever med invandrarbakgrund,

3. målinriktat utnyttja programmet för livslångt lärande, Europeiska socialfonden och andra resurser som Europeiska integrationsfonden, i syfte att utveckla och stödja projekt som rör interkulturell utbildning och utbildning av elever med invandrarbakgrund,

UPPMANAR KOMMISSIONEN att

1. underlätta och stödja samarbetet mellan medlemsstaterna på de punkter som tas upp i dessa slutsatser, bland annat genom att fastställa, utbyta, sammanställa och sörja för effektiv spridning av erfarenheter och god praxis på de områden som anges ovan samt genom användning av befintliga gemenskapsprogram,

2. överväga hur och med vilka medel målen i rådets direktiv 77/486/EEG bäst kan uppnås, mot bakgrund av en migration som i betydande grad har förändrats sedan direktivet antogs,

3. med användning av befintliga uppgifter och indikatorer följa skillnaderna i resultat mellan infödda elever och elever med invandrarbakgrund,

4. nära samarbeta med andra internationella organisationer som arbetar med frågor som rör utbildning och migration, som Europarådet, Unesco och OECD ⁽¹⁾,

5. sörja för att migrationsrelaterade frågor tas upp på adekvat sätt i programmet för livslångt lärande och andra relevanta gemenskapsprogram, handlingsplanen för vuxenutbildning och Köpenhamnsprocessen, samt inom andra initiativ på utbildningsområdet, inbegripet högre utbildning, och att

6. säkerställa att frågor som rör utbildning för barn med invandrarbakgrund på adekvat sätt tas upp i processen för socialt skydd och social integration.

⁽¹⁾ 1 Man måste se till att samtliga medlemsstater har rätt att delta i detta arbete.